

Årsplan for 9. klasse

Skoleåret 2023-2024

Klasselærere:

Helge Rønsåsbjørg og Simen Nettet Elstad

Innledning

Vi har ambisiøse mål for hver enkelt elev. Vi er opptatt av at elevene skal få rikelige muligheter til å utvikle seg både faglig, emosjonelt og sosialt i 9. klasse.

Målet er å utdanne elevene våre til å bli ansvarsfulle og robuste medmennesker, som selv ønsker å sette preg på fremtiden og menneskene rundt seg på en bærekraftig måte.

For å få til dette så benytter vi en utviklingsdidaktisk tilnærming til læring, noe som betyr at vi tilpasser innhold og metoder i forhold til alder. Vi er opptatt av at elevene skal få et bredt kunnskaps- og erfaringsgrunnlag gjennom alle år og gjennom alle aktiviteter de møter på ungdomsskolen.

For de fleste er denne alderen pubertetens tyngdepunkt. Det kan være både godt og vondt å rive seg løs fra det kjente, det vante og det trygge, og det er ikke alltid en forståelig sammenheng mellom det en ungdom tenker eller føler, og det som kommer ut i handling. Det er derfor nå tid for både prøving og feiling.

Sentralt i 9. klasse står fortellingen om hvordan nye oppfinnelser på mange måter revolusjonerte verden i sin tid. Historiene viser hvordan enkeltmenneskers ideer, initiativ og oppdagelser førte til endringer på alle plan i samfunnet. Det viser at kunnskap kan gjøre enkeltmennesker uavhengige, og heller gis mulighet for å forandre både egne og andres kår. Gjennom dette håper vi at elevene kan søke nye forbilder på veien mot å finne seg selv.

Et annet sentralt tema er den industrielle revolusjon med tilhørende kolonisering og verdenshandel, og sammenhengene her er godt egnet til å illustrere drivkrefter i historiens gang. Vi kan vise hvordan menneskets tilegnelse av naturfaglig viten, og den tankemessige bearbeidingen av den, resulterte i oppfinnelser som revolusjonerte ikke bare menneskets kår og levesett, men hele verden.

På høsten reiser klassen på den tradisjonelle jernturen til Mostadmark, en tur som er knyttet til kjemi- og historiefaget. Der får elevene omvisning i det gamle jernverket, og leter etter myrmalm eller brenner trekull. Til våren skal klassen på en samfunn- og kunstfaglig tur til Oslo, der Stortinget og de store museer skal besøkes.

I 9. klasse legger vi også til rette for flere praksiser, og starter på høsten med den tradisjonelle arbeidsuka. Her får elevene prøve seg i vanlig arbeidsliv, og som en del av prosessen må de forsøke å ordne arbeidsplassen sin selv. Til våren drar hele klassen til gården Skjølberg Søndre på landbrukspraksis, og her vil de gjennom teori og praksis lære om gårdsliv og dyrking av biodynamisk mat.

Elevene har kor i en time hver uke sammen med resten av ungdomstrinnet. Dette er både faglig og sosialt fremmende for trinnet. Vi er opptatt av at elevene får kunnskap og erfaring med å stå på en scene sammen med sine medelever, og har satt av tid til tre uker teater etter jul.

Innhold

Norsk	4
Matematikk	6
Naturfag (Biologi)	8
Naturfag (Fysikk).....	9
Naturfag (kjemi)	11
Geografi	13
Historie	14
Samfunnskunnskap	15
Religion og livssyn	17
Engelsk.....	18
Tysk.....	19
Kunst og håndverk.....	21
Musikk	22
Eurytmi	24
Kroppsøving.....	24
Mat og helse	26
IKT	27
Utdanningsvalg.....	28

Norsk

Faglærer

Helge Rønsåsbjørg og Simen Nesset Elstad

Uketimer/periodeuker

2 uketimer i norsk og en hovedfagsperiode

Faglig innhold

Muntlig språk

- Biografier fra fortid og nåtid for fortelling, lesning og drøfting. Ivar Aasen, Knud Knudsen mfl.
- Litteraturhistorie gjennom å kjenne forfatteres liv, verk og tid
- Dikt fra eldre og nyere tid, lesing og resitasjon
- Drama- og improvisasjonsøvelse, teater.
- Undervisningssamtale (dialog som pedagogisk verktøy for å styrke refleksjon)
- Diskutere aktuelle spørsmål
- Undersøke og diskutere språklige og estetiske virkemidler i medier

Skriftlig språk

- Lesestoff til litteraturhistorien
- Lesing og skriftlige referat av nyere litteratur på nynorsk
- Skriveøvelser i saktekstsjangre
- Framlegg og presentasjoner
- Skriveoppgaver med drøftende og reflekterende karakter

Språkkunnskap

- Bakgrunnen for to skriftspråk i Norge
- Sidemålets grunnleggende grammatikk
- Dialekter, sosiolekter
- Fremmedord, lånord, nyord
- Billedlig språk
- Litterære stiløvelser
- De samiske språkene
- Grammatikk, rettskrivning, tegnsetting

Arbeidsmåter

Det vil være stor variasjon i arbeidsmåtene.

- Muntlige presentasjoner
- Samtaler i små grupper og diskusjon med hele klassen
- Lese stille, lese høyt, fortelle
- Kunstnerisk bearbeidelse av poetiske tekster (tegning og dramatisering)
- Dramaleker og tverrfaglig samarbeid med engelsk og norsk teater
- Dataskrevne innleveringer, via både epost og teams
- Lage skjønnlitterær håndskrevet silkebok for bearbeidelse av ulikt fagstoff
- Eget grammatikk-hefte for bokmål
- Egen linjert norsk bok for individuelle tekster skrevet for hånd
- Nasjonale prøver som arbeidsoppgaver
- Arbeidsbok i nynorsk (informativ regelbok og for utfylling av oppgaver)
- Kildearbeid
- Prøver og skriveøkter

Kompetansemål

Kompetansemålene for ungdomstrinnet er i norsk gitt etter 10. klasse. Det betyr at vi gjennom hele ungdomstrinnet arbeider for å nå disse målene.

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne:

- delta i kunstnerisk bearbeidelse av dikt fra ulike litteraturhistoriske perioder
- formidle fortellende tekster gjennom høytlesning og som fri fortelling
- sette seg inn i og presentere fagstoff muntlig; velge passende presentasjonsform
- bruke begreper fra litteraturkunnskap i samtale om og utforskning av tekster i ulike sjangrer
- utforske og beskrive karakteristiske trekk ved litteratur, teater og film fra forskjellige epoker
- bearbeide fagstoff som tekst og bilde i arbeidsbok eller på annen relevant måte, analogt og digitalt
- skrive informative, reflekterende og argumenterende tekster på hovedmål og sidemål
- ta i bruk kunnskap om sjangernormer og språklige virkemidler i egen kreativ tekstskaping
- planlegge, utforme og bearbeide egne tekster manuelt og digitalt og vurdere dem underveis i prosessen ved hjelp av kunnskap om språk og tekst
- vurdere estetiske og retoriske virkemidler i sammensatte tekster i informasjons- og underholdningsmedier, reklame og kunst
- bruke kilder på en kritisk måte, mestre grunnleggende regler for sitattekniikk og henvisningspraksis
- gjøre rede for og ta i bruk grunnleggende prinsipper for personvern og opphavsrett
- uttrykke egne meninger i diskusjoner på en saklig måte og kunne gjengi andres meninger
- drøfte hvordan språkbruk kan virke diskriminerende og trakasserende
- forklare ved hjelp av begreper fra grammatikk og tekstkunnskap hvordan tekster er bygget opp
- skrive hovedspråket ortografisk og grammatikalsk korrekt, uttrykke seg med et variert ordforråd og bruke sentrale teknikker for tekstbinding

- utforske og reflektere over språklig mangfold i Norge og gjøre rede for utbredelsen av de samiske språkene og for rettighetene for samisk språk i Norge
- gjøre rede for hovedtrekk i norsk språkutvikling etter 1814 og forklare hvorfor vi har to likestilte skriftspråk i Norge i dag

Vurdering

Elevne får løpende underveisvurdering på lekser, samt arbeid som skjer i timene. De får skriftlige tilbakemelding på prøver og innleveringer. De vil i enkelte tilfeller få vurdere eget arbeid ved hjelp av egevaluering. Vi gjennomfører fagsamtaler, og gir skriftlig halvårsvurdering to ganger i året.

Matematikk

Faglærer

Åsne Johanne Karlsen og Geir Øyen

Uketimer/periodeuker

3 uketimer / 3 periodeuker

Faglig innhold

Kompetansemålene skal nåes gjennom å jobbe med følgende faglig innhold for dette årstrinnet:

Tall og tallforståelse

- videre regning med potenser, og regning med tall på standardform.
- prosentregning, også regning med promille og vekstfaktor. Se på funksjoner med vekstfaktor i GeoGebra, løse oppgaver ved å lese av en digital graf.
- koordinatsystemet, sammenhengen mellom enkle lineære funksjoner og grafens utseende.
- arbeid med proporsjoner og målestokk, i geometri og praktiske situasjoner
- beregning av overflateareal og volum av ulike tredimensjonale legemer, også å velge måleenheter og måleinstrumenter i praktiske oppgaver knyttet til dette.
- beregninger med masse og tetthet

Algebra

- kunne multiplisere to parenteser
- kunne bruke kvadratsetningene både i utregninger og i faktoriseringer, også heltallsmetoden til å faktorisere andre treleddede uttrykk.
- løse førstegrads likninger og ulikheter, både algebraisk og geometrisk

Geometri

- bygge videre på konstruksjon av ulike vinkler, også sammensatte vinkler og vinklehalvering, og rotasjoner. Kongruens.

- flatetransformasjoner med høydekonstans
- speiling om linje og punkt, og diskutere forskjellene mellom rotasjon og speiling.
- forklare definisjonen av π .
- arbeid med platonske legemer
- regning med formlike figurer

I tillegg vil det bli arbeidet med enkel statistikk dersom tiden tillater det.

Arbeidsmåter

Veksling mellom tavleundervisning i plenum, oppgaveløsning individuelt og i grupper, samt individuelle fagsamtaler. Det vil bli brukt problemløsningsoppgaver og åpne oppgaver gjennom hele året. Det vil bli lagt opp til ukentlige skriftlige innleveringer, og skriftlige prøver gjennom skoleåret.

Kompetansemål

Kompetansemålene på ungdomsskolen er gitt etter 10. klasse. I den lokale læreplanen har vi fordelt kompetansemålene ut over årene i ungdomsskolen på en slik måte at de fleste temaer berøres i minst to av årene. En del av kompetansemålene i 9. klasse skal dermed først være oppnådd neste år.

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- utvikle modeller, utforske fremgangsmåter og begrunne løsningsstrategier i møte med ulike matematiske utfordringer
- sammenligne og omgjøre tallkategorier til standardform
- regne med ulike tallsystemer
- ta i bruk algoritmene for primtallfaktoriserings og utregninger med algebraiske uttrykk
- bruke potenser og kvadratrøtter og anvende kvadratsetningene og polynomer i beregninger
- løse likninger og ulikheter av første grad og løse enkle likningssystemer med to ukjente, algebraisk og geometrisk, med bruk av koordinater
- utforske sammenhengen mellom konstant prosentvis endring, vekstfaktor og eksponentialfunksjoner
- lage og tolke funksjoner som beskriver numeriske sammenhenger i praktiske situasjoner
- identifisere og utnytte egenskapene til proporsjonale, omvendt proporsjonale, lineære og enkle kvadratiske funksjoner
- løse oppgaver ved bruk av målestokk og proporsjoner og utføre beregninger med variabler i praktiske situasjoner
- sette opp budsjett og føre regnskap; drøfte spørsmål knyttet til personlig økonomi, lån, kjøp og salg
- gjøre overslag over og beregne lengde, omkrets, vinkel, areal, overflate og utføre beregninger med vei, fart, tid, masse, volum og tetthet
- forklare definisjonen av π og bruke det i beregninger av omkrets, areal og volum og bruke formlikhet, kongruens og Pythagoras' læresetning i beregninger

- analysere egenskaper ved to- og tredimensjonale figurer og bruke egenskapene i beregninger
- utføre komplekse geometriske konstruksjoner, som kjeglesnitt, og lage perspektivtegninger med forsvinningspunkter
- undersøke og analysere sannsynlighet ved bruk av databaser og praktiske eksperimenter; beskrive utfallsrom og uttrykke sannsynlighet i ulike talluttrykk
- vise med eksempler og finne mulige løsninger på enkle kombinatoriske begreper i praktiske situasjoner

Vurdering

I vurderingen vil det bli lagt vekt på aktivitet i timene – grad av deltagelse, bruk av fagterminologi og løsningsforslag. Prøveresultater og andre innleveringer / presentasjoner – dette kan også være gruppeoppgaver. Gjennom året skal elevene arbeide aktivt med å sette seg egne mål for prosessen, samt hvilke evner de ønsker å øve på. Disse evnene er: evne til å tåle motstand, evne til å være nøyaktig, evne til å være arbeidssom, evne til å være en god medelev, evne til å være utholdende, evne til å se nye muligheter, evne til å se nye sammenhenger, evne til å argumentere.

Naturfag (Biologi)

Faglærer

Julia Schregel

Uketimer/periodeuker

3 periodeuker

Faglig innhold

- Humanbiologi
 - Skjelett, ledd og muskulatur
 - Syn og hørsel, balanse, lukt, smak, varme- og berøringssans. Nervesystemet.
 - Øyets og ørets anatomi

Arbeidsmåter

Perioden vil omhandle sanselære og kroppens oppbygning. Her skal elevene få presentert og erfart hva sansing er og hvordan signalene fra sansene beveger seg igjennom kroppen. I tillegg vil kroppens oppbygning presenteres, og ulike typer muskulatur og ledd skal gjennomgås. Fagstoffet vil presenteres igjennom tavleundervisning, illustrasjon, videoer og artikler. Elevenes sensoriske erfaringer vil være gjenstand for drøfting og diskusjoner, både i plenum og i mindre grupper. Vi vil også studere øyets anatomi igjennom disseksjon av dyreøye eller ved å studere en modell.

Kompetansemål

Kompetansemålene for naturfag er gitt etter 10. klasse. Gjennom de ulike naturfagsperiodene i ungdomsskolen vil elevene ha arbeidet med alle disse målene. Det som blir prioritert i biologi i 9. klasse er konkretisert under *faglig innhold*.

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- utforske naturfaglige fenomener gjennom systematisk og eksakt iaktakelse og formulere iakttakelsene i kunstoffaglige uttrykk og fagtilpasset språk
- stille spørsmål og lage hypoteser om naturfaglige fenomener, identifisere variabler og samle data for å finne svar
- gjøre om observasjoner til kvantifiserbare data som kan behandles ved hjelp av enkel statistikk og forklare årsaks-virkningsforhold i omtalen av observasjoner, forsøk og forsøksresultater i naturfaget
- gi eksempler på sentrale arbeidsmåter og forklaringsmodeller i naturvitenskap, drøfte eksisterende kunnskap ut fra en kritisk tilnærming og identifisere sammenhenger mellom naturvitenskap, teknologi og samfunnsutvikling
- redegjøre for prinsippene i et økosystem, beskrive ulike typer økosystemer og bruke kunnskapen i drøfting av betydningen av naturmangfold, trusler mot mangfoldet og mulige tiltak
- drøfte ulike energiformer, energibruk og –overforbruk, lokalt og globalt
- gjøre rede for begrepene vær og klima, drøfte ulike klimamodeller og hvordan menneskelig aktivitet kan påvirke klima
- beskrive hovedtrekk i evolusjonsteorien og teorien om naturlig seleksjon
- gjøre rede for hovedgruppene av næringsstoffer, deres karakteristiske egenskaper og betydning for ernæringsprosessen hos mennesket
- bruke kunnskap om næringsmidler for å undersøke og drøfte spørsmål knyttet til helse
- **formidle grunnleggende kunnskap om menneskekroppens organer, funksjoner og prosesser**
- **drøfte spørsmål knyttet til kjønnsidentitet og seksualitet**
- lese et geosentrisk stjernekart, gjenkjenne stjernetegn og planeter og gjøre rede for solsystemet, sol- og måneformørkelse og bruk av almanakk
- forklare prinsippene om platetektonikk, vise kjennskap til viktige bergartsdannende mineraler og bruke grunnbegreper i geologisk systematikk
- beskrive grunntrekk ved forbrenning og petrokjemiske prosesser, forklare oksidasjon og reduksjon og presentere kjemiske forsøk med hjelpestoffer som reagens og indikator
- bruke kunnskap om grunnstoffer til å forklare grunnstrukturene i det periodiske systemet
- utforske en bredde av fenomener innen fysikkens ulike områder, prøve ut hypoteser og gjøre rede for sentrale lovmessigheter og hvordan de er tatt i bruk i utvikling av redskaper og teknologi

Vurdering

Underveisvurderingen er en integrert del av opplæringen, der elevene skal gis anledning til å vise og utvikle kompetanse på flere og varierte områder, og der lærer og elever er i dialog gjennom timen. Arbeidsbøkene, ferdigstilling av småprosjekter og eventuell uformell rapport etter disseksjon vil danne grunnlaget for vurdering i denne perioden. Vurderingens formål er å motivere elevene til videre utvikling og fremgang i faget.

Naturfag (Fysikk)

Faglærer

Geir Øyen

Uketimer/periodeuger

3 periodeuger

Faglig innhold

I fysikk i 9. klasse skal vi arbeide med følgende faglig innhold:

Optikk

- Brytning
- Goethes urfenomen
- linser
- kikkerten

Elektrisitet

- Elektromagnetisme (Ørstedes forsøk)
- Ringeapparatets oppbygning og virkemåte
- Elektromotoren

Hydromekanikk

- Arkimedes lov
- Sammenheng mellom kraft, areal og trykk
- Praktisk anvendelse
- Trykk i forhold til dybde under vann
- En åpen slange som vater

Aeromekanikk

- Lufttrykket ved havoverflata og i høyfjellet
- Barometeret
- Været og lufttrykket

Akustikk

- Måling av lyd hastighet
- Resonans
- Lyd i vakuum

Arbeidsmåter

Undervisningen vil ta utgangspunkt i elevenes tidligere praktiske erfaring og i erfaringer som blir gjort underveis i perioden. Hver dag gjør vi nye demonstrasjonsforsøk. Elevene lager arbeidsbok der alle forsøk blir beskrevet. Det vil bli lagt velt på nøyaktig oppsett og prosedyre. I tillegg skal elevene lage en fagtekst der de beskriver oppbygning og virkemåte til en teknisk innretning som kan relateres til de fagområdene som er behandlet i perioden.

Kompetansemål

Kompetansemålene for naturfagene er gitt samlet etter 10. klasse. Gjennom de ulike naturfagsperiodene i ungdomsskolen vil elevene ha arbeidet med alle målene. Det som skal arbeides med i fysikk i 9. klasse er konkretisert under *faglig innhold*.

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- utforske naturfaglige fenomener gjennom systematisk og eksakt iaktakelse og formulere
- iaktakelsene i kunstfaglige uttrykk og fagtilpasset språk
- stille spørsmål og lage hypoteser om naturfaglige fenomener, identifisere variabler og samle

- data for å finne svar
- gjøre om observasjoner til kvantifiserbare data som kan behandles ved hjelp av enkel statistikk og forklare årsaks-virkningsforhold i omtalen av observasjoner, forsøk og forsøksresultater i naturfaget
- gi eksempler på sentrale arbeidsmåter og forklaringsmodeller i naturvitenskap, drøfte eksisterende kunnskap ut fra en kritisk tilnærming og identifisere sammenhenger mellom
- naturvitenskap, teknologi og samfunnsutvikling
- redegjøre for prinsippene i et økosystem, beskrive ulike typer økosystemer og bruke kunnskapen i drøfting av betydningen av naturmangfold, trusler mot mangfoldet og mulige tiltak
- drøfte ulike energiformer, energibruk og –overforbruk, lokalt og globalt
- gjøre rede for begrepene vær og klima, drøfte ulike klimamodeller og hvordan menneskelig aktivitet kan påvirke klima
- beskrive hovedtrekk i evolusjonsteorien og teorien om naturlig seleksjon
- gjøre rede for hovedgruppene av næringsstoffer, deres karakteristiske egenskaper og betydning for ernæringsprosessen hos mennesket
- bruke kunnskap om næringsmidler for å undersøke og drøfte spørsmål knyttet til helse
- formidle grunnleggende kunnskap om menneskekroppens organer, funksjoner og prosesser
- drøfte spørsmål knyttet til kjønnsidentitet og seksualitet -lese et geosentrisk stjernekart, gjenkjenne stjerne tegn og planeter og gjøre rede for solsystemet, sol- og måneformørkelse og bruk av almanakk
- forklare prinsippene om platetektonikk, vise kjennskap til viktige bergartsdannende mineraler og bruke grunnbegreper i geologisk systematikk
- beskrive grunntrekk ved forbrenning og petrokjemiske prosesser, forklare oksidasjon og reduksjon og presentere kjemiske forsøk med hjelpestoffer som reagens og indikator
- bruke kunnskap om grunnstoffer til å forklare grunnstrukturene i det periodiske systemet
- utforske en bredde av fenomener innen fysikkens ulike områder, prøve ut hypoteser og gjøre rede for sentrale lovmessigheter og hvordan de er tatt i bruk i utvikling av redskaper og teknologi

Vurdering

Elevene vil få løpende underveisvurderinger i form av små samtaler om det faglige arbeidet i periodeboka gjennom perioden. Perioden avsluttes med en prøve der elevene kan benytte arbeidsboka som teorigrunnlag. Prøveresultatet teller 50 %, muntlig deltakelse 20 % og periodebok med miniprojekt teller 30%.

Naturfag (kjemi)

Faglærer

Bao Quoc Le

Uketimer/periodeuker

3 uker

Faglig innhold

- Enkel innføring av fotosyntesen og de aktuelle stoffene

- Nedbrytning av ulike næringsstoffer
- Karbohydrater som oppstår, glukose, stivelse, cellulose, fett, fettsyrer og glyserol
- Proteiner og aminosyrer
- Funksjonen til ulike vitaminer og enzymer
- Verdenshandelen fremvekst av matvarer og nytelsesmidler og slavehandelen.

Arbeidsmåter

Kjemifaget innføres i 9. trinn med forbrenning som hovedtema. Vi kommer til å gjennomføre en rekke forsøk knyttet til **ernæringskjemi**, med både lærer- og elevstyrte forsøk. Bearbeidelsen av stoffet skjer muntlig gjennom helklassesamtaler og i gruppesamtaler. I tillegg har vi arbeidsbøker som vi bruker til å gjenfortelle stoffet med tekst og tegninger. Gjennom arbeidet opparbeider vi en systematisk og eksakt iakttakelsesevne og et fagtilpasset språk.

Kompetansemål

Kompetansemålene i naturfag/kjemi er gitt etter 10. trinn. Det betyr at vi arbeider gjennom hele ungdomstrinnet for å nå disse målene. I Kjemiperioden i 9. trinn vil vi i hovedsak fokusere på de uthevede kompetansemålene.

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne:

- utforske naturfaglige fenomener gjennom systematisk og eksakt iakttakelse og formulere iakttakelsene i kunstfaglige uttrykk og fagtilpasset språk
- stille spørsmål og lage hypoteser om naturfaglige fenomener, identifisere variabler og samle data for å finne svar
- gjøre om observasjoner til kvantifiserbare data som kan behandles ved hjelp av enkel statistikk og forklare årsaks-virkningsforhold i omtalen av observasjoner, forsøk og forsøksresultater i naturfaget
- gi eksempler på sentrale arbeidsmåter og forklaringsmodeller i naturvitenskap, drøfte eksisterende kunnskap ut fra en kritisk tilnærming og identifisere sammenhenger mellom naturvitenskap, teknologi og samfunnsutvikling
- redegjøre for prinsippene i et økosystem, beskrive ulike typer økosystemer og bruke kunnskapen i drøfting av betydningen av naturmangfold, trusler mot mangfoldet og mulige tiltak
- drøfte ulike energiformer, energibruk og -overforbruk, lokalt og globalt
- gjøre rede for begrepene vær og klima, drøfte ulike klimamodeller og hvordan menneskelig aktivitet kan påvirke klima
- beskrive hovedtrekk i evolusjonsteorien og teorien om naturlig seleksjon
- **gjøre rede for hovedgruppene av næringsstoffer, deres karakteristiske egenskaper og betydning for ernæringsprosessene hos mennesket**
- **bruke kunnskap om næringsmidler for å undersøke og drøfte spørsmål knyttet til helse**
- **formidle grunnleggende kunnskap om menneskekroppens organer, funksjoner og prosesser**
- drøfte spørsmål knyttet til kjønnsidentitet og seksualitet

- lese et geosentrisk stjernekart, gjenkjenne stjernetegn og planeter og gjøre rede for solsystemet, sol- og måneformørkelser og bruk av almanakk
- forklare prinsippene om platetettonikk, vise kjennskap til viktige bergartsdannede mineraler og bruke grunnbegreper i geologisk systematikk
- beskrive grunntrekk ved forbrenning og petrokjemiske prosesser, forklare oksidasjoner og reduksjon og presentere kjemiske forsøk med hjelpestoffer som reagens og indikator
- **bruke grunnstoffer til å forklare grunnstrukturene i det periodiske systemet**
- utforske en bredde av fenomener innen fysikkens ulike områder, prøve ut hypoteser og gjøre rede for sentrale lovmessigheter og hvordan de er tatt i bruk i utvikling av redskaper og teknologi

Vurdering

Gjennom muntlig diskusjon vil det komme fram hva elevene har forstått, og hva som må forklares bedre. Elevene har periodebøker hvor det arbeides individuelt med tekst og tegning fra observasjonene. Helt til slutt i perioden vil periodebøkene tas inn og skriftlig vurdering vil bli gitt.

Geografi

Faglærer

Simen Nettet Elstad

Uketimer/periodeuger

3 periodeuger

Faglig innhold

I perioden dette skoleåret er økonomisk geografi tema, og tilnærmingen vil i større grad enn tidligere være analytisk. Elevene skal få mulighet til å lære om hvor varene vi forbruker kommer fra, og undersøke hvorfor det er slik. Begrepet bærekraft, samt aktuelle spørsmål knyttet til klima og bruk, og pleie og vern av jordens naturgrunnlag skal drøftes.

- Viktige naturressurser i ulike deler av verden
- Det naturgeografiske grunnlaget for handel
- Fordeling og utnyttning av ressurser fra førindustriell tid til i dag
- Framveksten av en verdenshandel
- Matvarer, fibre, mineraler, olje, plast, vann
- Begrepet bærekraft, menneskets økologiske fotavtrykk
- Bærekraftig utvikling; sosiale, miljømessige og økonomiske aspekter

Arbeidsmåter

Forelesning med notater. Diskusjoner i klasse og i grupper. Fordypningsoppgave i grupper eller individuelt, hvor elevene skal jobbe analytisk. Presentasjon eller innlevering av fordypningsoppgave. Ta i bruk ulike typer kart, både digitale og papirbaserte.

Kompetansemål

Kompetansemålene for ungdomstrinnet er i geografi gitt etter 10. klasse. Det betyr at vi gjennom hele ungdomstrinnet arbeider for å nå disse målene.

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne:

- undersøke og skildre karakteristiske naturgeografiske trekk ved jordens kontinenter og havområder utforske og presentere eksempler på samvirket mellom menneskers levevis og naturgeografiske forhold
- ta i bruk ulike typer kart; fysiske, politiske og økonomiske, digitale og papirbaserte
- bruke kunnskap om målestokk og koordinater i eget arbeid
- gjøre rede for og reflektere over forekomsten av betydningsfulle naturressurser og deres fordeling, utnyttelse og betydning for verdenshandelen
- trekke linjer fra geografisk kunnskap til innhold fra andre fag som samfunnskunnskap, historie og naturfag
- drøfte og vurdere aktuelle spørsmål knyttet til klima og bruk, pleie og vern av jordens naturgrunnlag

Vurdering

Underveisvurderingen er en integrert del av opplæringen, der elevene skal gis anledning til å vise og utvikle kompetanse på flere og varierte måter, og der lærer og elever er i dialog gjennom timen. Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Elevene vil få tilbakemeldinger underveis på fordypningsoppgaven gjennom samtaler, samt få vurdering av innleveringer eller framføring av fordypningsoppgaven etter endt periode. På slutten av perioden vil det være en større prøve der elever får bruke periodeboka som hjelpemiddel. Halvårsvurderingene vil baseres på dette, samt på prøveresultater.

Historie

Faglærer

Helge Rønsåsbjørg

Uketimer/periodeuker

6 periodeuker

Faglig innhold

Den industrielle revolusjon i England

- Det førindustrielle samfunn; befolkningsvekst og endringer i jordbruket
- Endringer i tekstilindustrien - Dampmaskinen; nye produksjons- og transportmåter
- Fabrikker, byer; bo- og arbeidsforhold

Amerika - Trekanthandelen, slaveriet

- Den amerikanske revolusjon, borgerkrig, avskaffelse av slaveriet

Norge - Industrialisering; Oslo, eller annet område

Utvikling 1814 – 1913; parlamentarisme, unionsoppløsning, stemmerett

Kolonialisering, globalisering

Linjer fra historiske hendelser til nåtidige spørsmål

Datateknologiens historie og betydning

Arbeidsmåter

Forelesninger med notater i hovedfagsbok. Muntlige diskusjoner og prosjektarbeider – individuelt og i gruppe. Prosjektarbeidene innebærer også klassepresentasjoner.

Kompetansemål

Kompetansemålene for ungdomstrinnet er i geografi gitt etter 10. klasse. Det betyr at vi gjennom hele ungdomstrinnet arbeider for å nå disse målene.

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne:

- beskrive hovedlinjer i utviklingen fra det førindustrielle samfunn til innføringen av ny teknologi under den industrielle revolusjon og fram til vår tid
- drøfte utviklingen av kolonialisme og imperialisme og gi eksempler på avkolonisering
- undersøke og gjøre rede for idéer og krefter som førte til frihetskamp og revolusjoner på 1700- og 1800-tallet og for følgene dette fikk for den demokratiske utviklingen i Norge
- presentere viktige utviklingstrekk i norsk historie på 1800- og 1900-tallet og hvordan de peker fram mot samfunnet i dag
- undersøke og presentere hovedtrekk ved samenes historie og rettighetskamp fra midten av 1800-tallet til i dag
- drøfte årsaker til og virkningene av sentrale internasjonale konflikter og samfunnsomveltninger på 1900- og 2000-tallet og reflektere over betydningen av handlingene til sentrale personer i moderne historie
- drøfte viktige omveltninger i samfunnet i nyere tid, og reflektere over hvordan dagens samfunn åpner for nye omveltninger
- samtale om politiske ideologier og standpunkter og om hvordan de påvirker tolkninger av historiske begivenheter
- reflektere over historiske hendelser og over hvordan samfunnet kunne ha blitt annerledes dersom disse hendelsene hadde utviklet seg på en annen måte
- søke, lese og vurdere kritisk utvalgte historiske kilder for eget arbeid
- drøfte idealene om menneskeverd og reflektere over utviklingen av rasisme og diskriminering i et historisk og nåtidig perspektiv
- skrive samfunnsfaglige tekster i ulike sjangrer og lage, eller finne, illustrasjoner som bygger opp under den skriftlige fremstillingen

Vurdering

Undervisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Vurderingen baseres på hovedfagsboka, prøveresultater, prosjektoppgaver og muntlig aktivitet. Elevene får skriftlig undervisvurdering etter endt periode.

Samfunnskunnskap

Faglærer

Uketimer/periodeuker

1 uketime

Faglig innhold

Samfunnskunnskap handler om grunnleggende verdier og kunnskaper knyttet til demokrati og medborgerskap. I en kompleks verden i rask endring kan samfunnskunnskap bidra til utvikling av holdninger, tankemåter og innsikt om individets ansvar og om samfunnets mulighet til å styrke demokratiske prosesser samt globalt medansvar. Faget skal stimulere elevene til å bli deltakende, engasjerte og kritisk tenkende medborgere. Faget skal gi elevene innsikt i hvordan mennesker skaper ulike former for samhandling i sosiale nettverk, organisasjoner, institusjoner og samfunn. Elevene skal utvikle kunnskap om ulike styreformers og hvordan disse påvirker enkeltindividets og grupperes muligheter til å delta i og påvirke samfunnsutviklingen.

Arbeidsmåter

Forelesninger, klassediskusjoner og prosjektoppgaver individuelt og i grupper.

Det vil i stor grad bli lagt opp til en muntlig bearbeidelse av fagstoffet, gjerne med utgangspunkt i aktuelle nyhets saker.

Kompetansemål

Kompetansemålene for ungdomstrinnet er i samfunnsfag gitt etter 10. klasse. Det betyr at vi gjennom hele ungdomstrinnet arbeider for å nå disse målene.

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne:

- sette seg inn i og presentere en samfunnsfaglig undersøkelse; planlegge og gjennomføre en samfunnsfaglig småskala-undersøkelse, alene eller sammen med andre
- gjøre rede for hvordan ulike politiske partier fremmer ulike verdier og interesser, drøfte dette i forbindelse med aktuelle samfunnsproblemer og argumentere for egne synspunkter
- gjøre rede for sentrale politiske institusjoner i Norge og rollefordelingen mellom dem og sammenligne med institusjoner i andre land
- undersøke og gjøre rede for nasjonale minoriteters stilling i Norge, før og nå, med vekt på forskning av samene og deres rettighetskamp
- beskrive hva rettighetslovgivning går ut på gjennom sentrale eksempler
- gi eksempler på hva samarbeid, medvirkning og demokrati innebærer nasjonalt, lokalt, i organisasjoner og i skolen
- beskrive hovedtrekkene i norsk økonomi og hvordan de henger sammen med den globale økonomien
- forklare begrepene holdninger, fordommer, rasisme og ekstremisme, vurdere hvordan holdninger kan bli påvirket og hvordan den enkelte og samfunnet kan motarbeide fordommer og rasisme
- gi eksempler på hvordan et lovbrudd blir behandlet, diskutere årsaker til og følger av kriminalitet og forklare hvordan rettsstaten og rettspleien fungerer
- gjøre rede for oppgavene til viktige internasjonale organisasjoner der Norge er medlem og undersøke og presentere grunnleggende menneskerettigheter og deres opprinnelse og reflektere over verdien av at de blir respektert

- beskrive og drøfte sider ved bærekraftig utvikling; den enkeltes ansvar og påvirkningsmulighet og betydningen av politiske beslutninger og strukturelle endringer

Vurdering

Undervisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Vurderingen vil basere seg på den muntlige aktiviteten i timene, prøveresultater og prosjektarbeider. Det vil gis muntlig undervisvurdering i timene, samt skriftlig halvårsvurdering i januar og i juni.

Religion og livssyn

Faglærer

Simen Nettet Elstad

Uketimer/periodeuker

3 periodeuker

Faglig innhold

Religion og livssyn er et dannelsesfag som retter seg mot tilværelsens dypeste spørsmål. Opp gjennom historien har kunst, viten, politikk og menneskers liv i arbeid og fritid vært grunnleggende preget av religion. Også i nyere tid med sekularisering og religiøs frihet, spiller forståelsen og utøvelsen av religioner en stor rolle. Klassediskusjoner om temaer knyttet til etiske spørsmål, ytringsfrihet og eksistensielle spørsmål.

- Naturreligioner og samiske tradisjoner
- Humanetisk forbund
- Verdensreligionene
- Besøke religiøse forsamlingshus
- Refleksjonsspørsmål

Arbeidsmåter

Forelesninger, periodebok, ekskursjon, samtaler, fordypningsarbeid og prøve. Kunstneriske uttrykk.

Kompetansemål

Kompetansemålene for ungdomstrinnet er i religion og livssyn gitt etter 10. klasse. Det betyr at vi gjennom hele ungdomstrinnet arbeider for å nå disse målene.

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne:

- bruke og drøfte fagbegreper om religioner og livssyn
- sammenligne og vurdere ulike kilder til kunnskap om religioner og livssyn
- delta i samtaler om kristendommens betydning i Europa i middelalder og renessanse og gjøre rede for viktige hendelser og skikkelser i kristendommens historie fra reformasjonen til i dag
- presentere hovedtrekk ved kunst og arkitektur knyttet til kristendommen
- utforske og presentere sentrale trekk ved mangfold og utbredelse av kristendommen i dag
- gjøre rede for og reflektere over samenes og andre urfolks religions- og livssynstradisjoner

- gi eksempler på karakteristiske trekk ved jødedom, islam, hinduisme og buddhisme i dag og vise kjennskap til kulturelle og sosiale impulser som er særegne for disse religionene
- undersøke og presentere sentrale ideer fra livssynshumanisme og andre ikke-religiøse livssyn
- øve faglig innenfraperspektiv i presentasjon av ulike religioner og livssyn som livstolkning
- reflektere over eksistensielle spørsmål knyttet til oppvekst og liv i et mangfoldig og globalt samfunn
- identifisere og drøfte aktuelle etiske problemstillinger knyttet til menneskerettigheter og levekår globalt sett
- utforske etiske ideer fra sentrale skikkelser i filosofihistorien og i religiøse og livssynsbaserte tradisjoner

Vurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Det vil gis muntlig underveisvurdering i timene, samt skriftlig halvårsvurdering i januar og i juni. Vurderingene baseres på prøveresultatene, arbeidsboka, den muntlige aktiviteten i timene og fordypningsarbeidet.

Engelsk

Faglærer

Mette Kristine Nilsen

Uketimer/periodeuker

2 uketimer

Faglig innhold

Hovedmålet gjennom hele ungdomstrinnet er at elevene skal utforske, uttrykke og utvikle sine egne muntlige og skriftlige kunnskaper og ferdigheter innen engelskspråklig kultur og kommunikasjon. I 9. klasse er det spesielt fokus på Amerika og Oseania og vi vil ta landenes historie, kultur og kommunikasjonsmønstre som utgangspunkt for å jobbe med følgende faglige innhold:

- Engelsk som globalt kontaktspråk og kommunikasjon over landegrensene
- Fordypning i språkområdenes historie, kultur og samfunn
- Fordypning i urbefolkningers historie, kultur og litteratur
- Nyhetssaker fra språkområdene
- Biografier om viktige personer fra språkområdene
- Lesing av og fordypning i aktuelle ungdomsromaner
- Arbeid med utdrag fra klassisk amerikansk litteratur
- Muntlig og skriftlig kommunikasjon tilpasset emne og situasjon
- Strategier for språklæring

Arbeidsmåter

- Samtaler i grupper med fokus på formidling og lytting

- Gruppeprosjekter med vekt på språkglede, samarbeid og selvevaluering
- Bearbeiding av litteratur gjennom bokomtaler og gruppesamtaler
- Møte med og bearbeidelse av språklige uttrykksformer i forskjellige sjangre og medier
- Skriftlig formidling gjennom prosesskriving, temaskrivning og refleksjoner
- Muntlig formidling gjennom presentasjoner og dramatisering
- Kurs i sentral grammatikk og fonetikk

Kompetansemål

Kompetansemålene i engelsk er gitt etter 10. trinn. Det betyr at vi gjennom hele ungdomstrinnet arbeider for å nå disse målene.

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne:

- lese og samtale om ulike typer tekst med god forståelse, diksjon og intonasjon
- bruke hensiktsmessige strategier og hjelpemidler for språkinnlæring og planlegge og vurdere arbeidsmåter i forhold til ulike oppgaver
- utvikle og presentere tekster som er tilpasset ulike temaer og mottakere, skriftlig og muntlig
- ta i bruk hensiktsmessige medier i arbeid med engelsk som globalt kontakt- og kommunikasjonsspråk
- forstå og bruke et variert ordforråd og ulike språklige strukturer
- søke og bruke engelskspråklige kilder på en tekstkritisk måte
- samtale med god flyt og sammenheng i uforberedt og forberedt tale
- gi muntlige presentasjoner av ulike temaer
- delta i bearbeidelse av engelskspråklig litteratur, poesi, drama og prosa
- samarbeide om formidling, gjennom resitasjon og/eller dramatisering, av engelsk litteratur
- utforske og drøfte varianter av engelsk som førstespråk og kontaktspråk
- undersøke og presentere viktige hendelser i engelskspråklige lands historie
- utforske situasjonen til urfolk i engelskspråklige land
- drøfte levesett, verdier og institusjoner i engelskspråklige land og i Norge

Vurdering

Vi vil ha fokus på vurdering *for* læring hvor elevene får skriftlige- og muntlige tilbake- og fremovermeldinger på eget arbeid. Elevene vil bli oppfordret til å ta i bruk tilbakemeldingene de får i videre læringsarbeid samtidig som læreren vil bruke underveisvurderingene til å tilpasse undervisningen. Det gis skriftlig halvårsvurdering to ganger i året. Vurderingene vil basere seg på arbeidet elevene gjør i form av innleveringer, oppgaver og presentasjoner samt elevenes deltagelse i klasseromsaktiviteter.

Tysk

Faglærer

Uketimer/periodeuker

2 uketimer

Faglig innhold

Språk og kommunikasjon

- Saktekster fra ulike kilder
- Bearbeiding av temaer fra litteratur, kultur og samfunnsliv
- Prosess-skriving: uttrykke tanker og meninger
- Strategier i språklæringen
- Kontrastive elementer norsk – målspråket
- Men hensyn til grammatikk skal elevene stadig utvide ferdigheter i å skrive og snakke i grammatisk korrekt tysk som er naturlig å bruke i de situasjoner og temaene som forekommer i undervisningen: modalverbene, temporale og lokale preposisjoner, setningsstrukturer av ulike setningstyper, gradbøying av adjektiver, delbare verb osv.
- I tilknytning til arbeidspraksis-uka jobber vi med temaet "Arbeitswelt"

Språk og kultur

- Dikt og sangtekster fra målspråksområdene
- Dramatisering
- Saktekster om skikker og tradisjoner fra språkområde.

Arbeidsmåter

Lytteøvelser, der elevene skal øve på å lete etter mening i samtaler og dialoger selv om ikke alt av innholdet blir forstått, samt trene på å forstå autentiske samtaler på målspråket. Dette omfatter ungdomsspråk, dagligtale, dialekt og mer.

Lesing av ulike type tekster, både autentisk og tilrettelagde i ulike sjangre, der både øving i bruk av ulike lesestrategier og utvidelse av ordforrådet står sentralt.

Muntlig arbeid omfatter både samtaler om språket for å bevisstgjøre målspråkets struktur og regler (samlignet med morsmålet og andre språk). Muntlige øvelser i mindre og større grupper for å øve på spesifikke temaer (for eksempel grammatikk, ordforråd, uttalelse, osv.). Språklig samhandling i dialog eller gruppesamtaler, samt presentasjoner i klasserommet i plenum og som digitale fortellinger/film.

Skriftlig arbeider elevene med ulike øvelser til ulike temaer (for eksempel grammatikk, ortografi, ordforråd, osv.) og med å forfatte kortere spontane tekster og større arbeider over tid der innholdet har større fokus.

Kompetansemål

Kompetansemålene for ungdomsskolen er i tysk gitt etter 10. klasse. Det betyr at vi gjennom hele ungdomstrinnet arbeider for å nå disse målene.

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne:

- lese og gjenfortelle ulike typer tekst med god forståelse og uttale

- bruke hensiktsmessige strategier og hjelpemidler for språkkinnlæring og planlegge og vurdere arbeidsmåter i forhold til ulike oppgaver
- bruke kjennskap til strukturene i målspråket i eget tekstarbeid
- bruke et variert ordforråd i samtale om kjente temaer
- velge temaer og finne kilder for muntlige og skriftlige presentasjoner
- bruke kilder på målspråket på en tekstkritisk måte
- samtale om målspråkets stilling i verden og egne erfaringer med det i Norge
- bearbeide og formidle skjønnlitterære tekster på målspråket
- samtale om viktige hendelser i målspråksområdenes historie
- drøfte levesett, verdier og institusjoner i målspråksområdene og i Norge

Vurdering

Underveisvurdering gis både muntlig og skriftlig fortløpende, og som tilbakemeldinger på innleveringer. Målet med underveisvurderingene er at det skal peke fremover, og gi elevene en klar forståelse av hva og hvordan han eller hun kan forbedre sin forståelse og bruk av målspråket. Med hensyn til de ulike ferdighetsområder skal halvårsvurderingen basere seg på et bredt spekter av ulike innleveringer og prøver. Dette kan omfatte lengre og kortere tekster, presentasjoner i klasserom, digitale historier, gloseprøver, muntlige og grammatiske prøver.

Kunst og håndverk

Faglærer

Heidi Mostad og Trond Rømo (tegning og maling)

Trond Rømo og Bao Le (grafikk/smie)

Kristin Steinkjer (tekstil)

Uketimer/periodeuker

1 uketimer tegning og maling

2 uketimer tekstil, grafikk og smie (halv gruppe første og andre semester (tekstil). Kvant gruppe x2 første og andre semester (grafikk/smie)

Faglig innhold

- Grunnleggende tegneferdigheter og enkle skygeteknikker
- Høytrykk og enkle grafiske teknikker på ulike papirkvaliteter
- Sort/hvitt utvides med rikere fargenyanser. Varme/kalde farger
- Tegninger/malerier med motiv
- Ornamentikk, formspråk, fargebruk og kunstneriske uttrykksformer fra ulike kunsthistoriske epoker
- Varmsmiing med jern, elevene lærer å fyre opp og stelle essa.
- Grunnleggende smieteknikker, strekking, runde av, bøye, tvinne og flate ut jern.
- Designe og framstille bruksgjenstander med god funksjon. Strikke, hekle, sy, veve.

Arbeidsmåter

- Saktegning med linje og skygger
- Grafikk/høytrykk
- Arbeid med fargeteknikker: fargeblyanter, akvarell, akryl

- Øvelser med varme/kalde farger i akryl
- Komponere et bilde
- Sort/hvitt med kull, tusj
- Lage ulike smijernsprodukter som krever de grunnleggende teknikkene
- Elevene velger minst fire ulike teknikker innen tekstil

Kompetansemål

Kompetansemålene for ungdomstrinnet er i kunst og håndverk gitt etter 10. klasse. Det betyr at vi gjennom hele ungdomstrinnet arbeider for å nå disse målene.

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne:

- utforske lys- og skyggevirksomheter og linjeperspektiv i tegning
- utforske faginnhold i naturfag gjennom saktegning
- planlegge og utføre enkle trykkteknikker
- undersøke og beskrive karakteristiske trekk ved ornamentikk, formspråk, fargebruk og kunstneriske uttrykksformer fra ulike kunsthistoriske epoker
- undersøke og drøfte aktuelle samfunnsproblemer knyttet til kunst og håndverk
- bruke ulike teknikker og programmer for bilde- og filmproduksjon
- utforske og anvende hensiktsmessige teknikker for komposisjon, fargebruk, lys og skygge
- skape tredimensjonale former i ulike materialer
- designe og framstille bruksgjenstander med god funksjon
- velge egnede redskaper og teknikker i planlegging og gjennomføring av oppgaver med materialer som tre, metall, lær, tekstil og papir
- undersøke og drøfte bruk av materialer og teknikker ut fra hensyn til miljø og bærekraftig ressursbruk

Vurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Elevene vil få jevnlig muntlig underveisvurdering gjennom samtaler og betraktninger rundt oppgavene og ved avslutning av de ulike prosjekter. De får skriftlige halvårsvurdering to ganger i året.

Musikk

Faglærer

Tiina Ulén og Simen Nettet Elstad

Uketimer/periodeur

1 uketimer i klassen og 1 uketimer i ungdomskor

Faglig innhold

- Sang i ulike sjangre
- Oppvarmingsøvelser for sang

- Musikalske leker og øvelser: sangleker, bevegelser, rytmiske øvelser, improvisasjon, komposisjon
- Videreføring av samspill i grupper med djembe eller andre rytmeinstrumenter, og/eller gitarspill (ukulele) med enkel besifring
- Bruk av partitur med g- og f-nøkkel
- Akkompagnement til sanger, i grupper eller hele klassen
- Sentrale trekk ved en musikkhistorisk epoke, med lytteeksempler
- Komponistbiografier med tilknytning til klassetrinnets historietemaer
- Forskjellige akkorders oppbygging og treklanger
- Afroamerikansk sangtradisjon: work songs, spirituals, bluesmusikkens opprinnelse og videre utvikling, med lytteeksempler og/eller musikalsk aktivitet
- Samtaler om musikk som menneskelig uttryksmiddel

Arbeidsmåter

- Sang, spill, bevegelse, dans og resitasjon i klassen og i grupper
- Samspill m/ ulike instrumenter.
- Skriftlige oppgaver; rytmenotasjon, rytmediktat og barokken i musikkhistorien
- Samtaler om musikk
- Sang og spill i grupper, klassen og på skolens arrangement

Kompetansemål

Kompetansemålene for ungdomsskolen er i musikk gitt etter 10. klasse. Det betyr at vi gjennom hele ungdomstrinnet arbeider for å nå disse målene.

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne:

- bruke stemmen og kroppen i musikalske oppvarmingsøvelser og korsang
- øve inn og fremføre sanger fra ulike sjangrer, kulturer og historiske epoker
- delta i samspillgrupper med sang og instrumenter
- benytte et partitur med både g- og f-nøkkel
- gjenkjenne ulike musikkjangrer og beskrive noen av deres grunnelementer
- beskrive noen typiske kjennetegn for sentrale komponisters musikk
- diskutere betydningen av musikk som et menneskelig uttryksmiddel og i et samfunnsperspektiv

Vurdering

Undervisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i faget. Det legges vekt på aktiviteter i timene og faglig samarbeid. Elevene blir vurdering på individuelle ferdigheter, bidrag i gruppens felles musisering, samt muntlige og skriftlige oppgaver og presentasjoner. Elevene får skriftlig halvårsvurdering to ganger i året.

Eurytmi

Faglærer

Periodelærer

Uketimer/periodeuker

1 periode

Faglig innhold

Arbeidsmåter

Periode som ender i en eurytmiforestilling for hele skolen.

Kompetansemål

Gjennom ungdomstrinnet arbeider elevene mot kompetansemålene gitt etter 10.klasse. Det betyr at vi gjennom hele ungdomstrinnet arbeider for å nå disse målene.

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- skape og uttrykke helhet og sammenheng mellom form, innhold og gester i lyriske, episke og dramatiske tekster sammen med andre.
- gi et samlet og helhetlig bevegelsesuttrykk til utvalgte musikkstykkers innhold og form sammen med andre.
- bruke grunnelementer i språk og musikk i arbeidet med egne koreografier.
- utføre stavøvelser med sikkerhet, samt skape egne former og koreografier bygget på disse.
- utføre ulike geometriske former og formforvandlinger.
- planlegge, innøve og delta i fremførelser av eurytmi for et publikum, hvor arbeidet med kostymer og scenebelysning inngår.

Vurdering

Underveisvurdering er en integrert del av en læringsfremmende opplæring, der elevene skal gis anledning til å vise og utvikle kompetanse på flere og varierte områder, og der læreren og elevene skal være i dialog om elevenes utvikling i faget. Skriftlig underveisvurdering gis i halvårsvurderingen etter perioden våren 24.

Kroppspøving

Faglærer

Paal Nordland

Uketimer/periodeuker

2 uketimer

Faglig innhold

Elevene får idrettslige utfordringer som bygger på deres modenhet, og elevene arbeider videre med de erfaringene de har fra tidligere skoleår. Disse erfaringene bruker de når de nå gir seg i kast med litt større utfordringer. Elevene får erfaring med at vi mestrer ulikt. De skal erfare glede over å ha en sunn sjel i et sunt legeme, og fokusere på god lagånd og godt samarbeid.

- Trene og oppøve generell styrke, samt gjennomføre styrketester.
- Trene kondisjon, samt gjennomføre kondisjonstester.
- Trene sin ytelsesevne, og kunne reglene innen ballspillene innebandy, fotball, håndball og volleyball.
- De skal arbeide med god sportsånd og fair-play.
- Friidrett: 60m, 100m, 400m løp, lengde, diskos, spyd, høyde.
- Fotball, håndball, volleyball, innebandy.
- Balanse koordinasjon og akrobatikk.
- Basistrening: stabilitet/styrke-, bevegelighet og koordinasjonstrening.
- Elevene deltar på skolens skidag.
- Stasjon og sirkeltrening.
- Bevegelsesleker
- Egentrening

Arbeidsmåter

Elevene skal under lærers ledelse arbeide sammen i lag, grupper, parvis og individuelt.

Teori og skriftlig arbeid. Om høsten og våren vil mye av undervisningen foregå utendørs på friidrettsanlegget på Øya, om vinteren blir elevene hovedsakelig undervist i Trondheim Spektrum (Nidarøhallen) og på 3T.

Kompetansemål

Kompetansemålene for ungdomsskolen er i kroppsøving gitt etter 10. klasse. Det betyr at vi gjennom hele ungdomstrinnet arbeider for å nå disse målene.

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne:

- delta ut fra egne forutsetninger i et utvalg idretter og kjenne til teknikk, taktikk og treningsprinsipper i et utvalg individuelle idretter og lagidretter
- utføre flere svømmeteknikker og gjennomføre livredning
- forklare og utføre livbergende førstehjelp
- reflektere over hvordan ulike framstillinger av kropp i media påvirker bevegelsesaktivitet og forhold til egen kropp
- planlegge og lede kroppsøvingsaktiviteter med tanke på å inkludere alle
- vurdere egne erfaringer fra kroppsøvingsaktiviteter og planlegge, gjennomføre og vurdere egentrening av ulike slag, også ved skade og sykdom
- drøfte sammenhenger mellom fysisk aktivitet, livsstil og helse
- praktisere former for friluftsliv i ulike naturmiljø
- orientere seg ved hjelp av ulike typer kart og spor i varierte terrengetyper

- planlegge og ta medansvar for gjennomføring av overnattingsturer til ulike årstider
- vurdere risiko og trygghet ved ulike uteaktiviteter

Vurdering

Underveisvurdering er en integrert del av en læringsfremmende opplæring, der elevene skal gis anledning til å vise og utvikle kompetanse på flere og varierte områder. Elevene vurderes ut fra kompetansemålene. Elevene får muntlige tilbakemeldinger underveis og etter øktene. De får skriftlige halvårsvurdering to ganger i året. De vurderes ferdighetsmessig ut fra egne forutsetninger, samt at innsatsen vurderes.

Mat og helse

Faglærer

Trond Rømo

Uketimer/periodeuker

3 uketimer i ett semester

Faglig innhold

- Tilberedning av ulike typer måltider både etter oppskrift og ved å benytte tilegnede kunnskaper og ferdigheter til å videreutvikle oppskrifter.
- Kunnskap om bærekraftig matvareproduksjon, deriblant forskjellen mellom økologisk og konvensjonell matvareproduksjon og globale problemstillinger knyttet til ressursfordeling, matkultur og klima.
- Sammenhengen mellom matvaner og helse.
- Næringsstoffenes egenskaper og hvordan man leser varedeklarasjoner, tilsetningsstoffer og prosessering
- Lære om matvarer og matlaging for mennesker med behov for alternativ diett.

Arbeidsmåter

Ukentlig matlaging på skolekjøkkenet med utgangspunkt i matvarer i sesong. Øve på å planlegge innkjøp, beregne mengde og å vurdere hva et balansert måltid kan inneholde. Handle matvarer. Tilberede mat i samarbeid og individuelt. Øve på god kjøkkenhygiene, arbeidsflyt og samarbeid i forbindelse med matlaging. Jevnlige samtaler om god råvarebehandling, oppbevaring og holdbarhet samt det å utnytte restemat. Erfaring med varmkompostering og samtale om betydningen av å tenke kretsløp når man bearbeider matvarer. Ha et jevnt fokus på bærekraftig matproduksjon i et større perspektiv. Gjennomføre samtaler om sammenhengen mellom matvaner og helse.

Avslutningsoppgaven er å lage et måltid bestående av forrett, hovedrett og dessert. Elevene jobber i liten gruppe på skolekjøkkenet og de får selv bestemme menyen, tilpasse denne til elevene i gruppen i forhold til allergier, mengde osv. De skal gjøre alle forberedelser selv, finne oppskrifter og tilpasse disse og underveis føre logg over det som gjøres i deres gruppe. De skal dekke bord til fest.

Det må påregnes noe øving hjemme.

Kompetansemål

Kompetansemålene for ungdomsskolen er i mat og helse gitt etter 10. klasse. Det betyr at vi gjennom hele ungdomstrinnet arbeider for å nå disse målene.

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne:

- bruke sansene til å vurdere kvaliteten på matvarer (8de og 9de)
- utvikle og forbedre oppskrifter og menyer; bruke restemat (8de og 9de)
- prøve ut og sette sammen retter ut fra ulike matlagingsmetoder og matkulturer (8de og 9de)
- planlegge og lage et sammensatt, flere retters måltid (9de)
- gi eksempler på hvordan matproduksjon, varetilgang og matkultur har forandret seg over tid
- presentere og drøfte grunnprinsipper i økologisk og konvensjonell matvareproduksjon (9de)
- vurdere matvarer ut fra etiske og bærekraftige kriterier, inkludert dyrevelferd (9de)
- være med i samtaler om hvordan matforbruk kan påvirke klima og miljø (9de)
- drøfte og vurdere kostholdsinformasjon i markedsføring og media (8de)
- gi eksempler på sammenhenger mellom matvaner og helse; diskutere næringsrelaterte sykdommer (8de og 9de)
- gjøre rede for næringsstoffer i sentrale matvarer (8de og 9de)
- forstå og vurdere varedeklarasjoner, inkludert vanlige tilsetningsstoffer i mat (8de og 9de)

Vurdering

Underveisvurdering er en integrert del av en læringsfremmende opplæring, der elevene skal gis anledning til å vise og utvikle kompetanse på flere og varierte områder. Elevene vurderes ut fra kompetansemålene. Det praktiske arbeidet til elevene vektet med 60% og det teoretiske arbeidet vektet 40%. Underveisvurdering gis som direkte tilbakemeldinger i timene. Mat og helse er et avsluttende fag i 9.klasse, sluttvurderingen følger derfor elevene til 10. klasse.

IKT

Faglærer

Magnus Andersen Nordahl

Uketimer/periodeuker

1 periodeuke

Faglig innhold

Gjennom perioden skal elevene lære programmeringsspråket Microsoft MakeCode. Videre skal elevene bruke microbiten til å kontrollere LED-pærer og servoer. Gjennom de to første dagene vil elevene jobbe med oppgaver der de i all hovedsak får en ferdig oppskrift til kode. De to neste dagene skal elevene selv ved hjelp av det de nå har lært kode en egen robot og bygge denne med utdelte byggematerialer. Den siste dagen i perioden viser gruppene frem det de har lagd i perioden for klassene på mellomtrinnet.

Arbeidsmåter

I par programmerer elevene selv. Faglærer er tilgjengelig for hjelp i hele hovedfagsperioden. Det blir ingen avsluttende prøve, men kun tilbakemeldinger underveis i perioden. Perioden avsluttes med en fremvisning for mellomtrinnet.

Kompetansemål

Kompetansemålene for ungdomstrinnet er IKT gitt etter 10. klasse. Det betyr at vi gjennom hele ungdomstrinnet arbeider for å nå disse målene.

Mål for opplæringen er at elevene skal kunne:

- utforske bruk av digitale verktøy for ulike oppgaver
- gjøre rede for operativsystemer og bruke kontorstøttesystemer
- søke i og vurdere ulike nettbaserte kilder til informasjon og kunnskap
- praktisere korrekte kildehenvisninger
- utvikle sammensatte tekster og presentasjoner med digitale verktøy
- ta i bruk grunnleggende programmering
- utforske kreativ bruk av digital teknologi
- begrunne og drøfte forhold omkring nettvett, opphavsrett og risikomomenter i bruk av moderne datasystemer
- utforske og diskutere individ- og samfunnsrelaterte spørsmål knyttet til IKT
- drøfte og vurdere menneskelige og etiske spørsmål knyttet til teknologiens plass og utvikling i samfunnet og den enkeltes liv
- undersøke og reflektere over temaet kunstig intelligens og autonome systemer

Vurdering

Elevene får muntlig underveisvurdering gjennom perioden, og en tilbakemelding på presentasjonen de hadde for mellomtrinnet siste dag i perioden.

Utdanningsvalg

Faglærer

Kristin Steinkjer

Uketimer/periodeuker

1 uketime / 1 uke arbeidspraksis/1 uke hovedfag etterarbeid arbeidspraksis

Faglig innhold

Forberede arbeidspraksis

Gjennomføre arbeidspraksis (1 uke)

Forberede og presentere arbeidsuke for medelever

Skrive jobbsøknad og CV

Bli kjent til ulike yrker og hva som kreves av utdanning

Bevisstgjøring av egne interesser, evner og verdier

Bli kjent med strukturen i den videregående skole
Oversikt over yrkesfag og studieforberedende programfag
Selvledelse-livsmestring
Landbrukspraksis på gård. (Skjølberg Søndre, økologisk og biodynamisk gård)

Arbeidsmåter

Undervisningssamtaler
Praksisuke
Refleksjon og samtaler om erfaringer fra arbeidsuken. Skriftlig rapport eller dagbok
Besøk av ulike yrkesgrupper
Samtaler, gruppearbeid, besøk i klassen, individuelt arbeid

Kompetansemål

Kompetansemålene for ungdomstrinnet er i Utdanningsvalg gitt etter 10. klasse. Det betyr at vi gjennom hele ungdomstrinnet arbeider for å nå disse målene.

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- oppsøke og tilegne seg kunnskap om lokalt nærings- og arbeidsliv gjennom direkte kommunikasjon og deltakelse
- samle, bruke og analysere informasjon om utdanning og arbeid
- vurdere arbeidsmåter og -muligheter innenfor noen valgte utdanningsprogram og yrker
- reflektere over betydningen av å delta i arbeidslivet for livsmestring og personlig vekst
- utvikle og bruke mestringsstrategier i møte med overganger og utfordringer knyttet til utdanning og yrkesvalg
- formulere egne kortsiktige og langsiktige utdannings- og yrkesplaner og reflektere over utdanninger og yrker i forhold til egne interesser, styrker og egenskaper
- drøfte hvordan bærekraftsmål, teknologi og konjunkturer påvirker arbeidsliv, yrker og arbeidsmåter
- utforske og drøfte hva og hvem som kan påvirke egne valg, blant annet hvordan kjønn kan påvirke utdannings- og yrkesvalg
- tolke stillingsannonser, skrive CV og jobbsøknad med mottakerbevissthet

Vurdering

Vurderingen skal vise om eleven har deltatt.